

مناطق آزاد مبتنی بر این اعتقاد شکل گرفته‌اند که سرمایه‌موتور رشد و توسعه اقتصادی یک کشور است. منطقه آزاد ناحیه‌ای از قلمرو کشور است که خارج از محدود فیزیکی، قانونی و اداری تأسیسات گمرکی قرار دارد. ورود و خروج سرمایه و سود به آن و جابه‌جایی نیروی کار متخصص در منطقه به سهولت صورت می‌گیرد و کالاها و مواد خارجی را که منع قانونی نداشته باشند، می‌توان بدون هر گونه موانع گمرکی و ترانزیت وارد یا در انبارهای آن نگهداری یا در کارخانه‌های مستقر در آن تغییر شکل داده و به کالاهای دیگر تبدیل کرد. از انواع مناطق آزاد می‌توان به منطقه آزاد تجاری، منطقه پردازش صادرات، منطقه ویژه اقتصادی، منطقه آزاد توریستی و منطقه آزاد شرکت‌ها اشاره کرد.

هدف‌های اصلی از ایجاد این مناطق در بسیاری از کشورهای در حال توسعه عبارتند از: ایجاد اشتغال، توسعه صادرات، جذب و تشویق سرمایه‌های خارجی، ایجاد درآمد ارزی، انتقال تکنولوژی، توسعه منطقه‌ای و برپایی نمایشگاه‌ها. رشد سریع ایجاد مناطق آزاد تجاری باعث شده است پس از بندر هامبورگ و ابرلند کشورهای در حال توسعه زیادی اقدام به ایجاد چنین مناطقی در کشور خود کنند.

آمارها نشان می‌دهد از سال ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۴ در ایالات متحده آمریکا ۲۸۳ منطقه، در اروپا ۹۳ منطقه، در آفریقا ۴۳ منطقه، در خاورمیانه ۲۷ منطقه، در خاور دور ۸۳ منطقه و جمعاً ۵۲۶ منطقه آزاد در جهان تأسیس شده است. براساس جدول تا سال ۲۰۰۳ در ۱۱۶ کشور جهان بیش از ۳۰۰۰ منطقه آزاد تأسیس شده است.

بیش از ۳ دهه پیش مناطق آزاد بر بنیاد نگرش‌های برون‌نگر، مبتنی بر مزیت‌ها و فرصت‌های اقتصادی، قابلیت دسترسی به بازارهای مصرف و با هدف گسترش صادرات، شکل گرفتند.

در کشور ما نیز با توجه به حضور کم‌رنگ اقتصاد ملی در عرصه رقابت جهانی؛ ایجاد مناطق آزاد به عنوان عاملی مؤثر در جهت جبران فرصت‌های از دست رفته و توسعه صادرات، ایجاد اشتغال سالم و مولد، ارتقای جایگاه اقتصادی کشور و بهره‌مندی از اقتصاد رقابتی مورد توجه و تأکید سیاست‌گذاران نظام اقتصادی کشور است.

این مقاله در نظر دارد با بررسی نقش مناطق آزاد در کسب و کار منطقه‌ای ضمن تحلیل وضعیت مناطق آزاد در ایران و تأکید بر نقش و اهمیت جایگاه آن در رشد اقتصاد در کسب و کار منطقه‌ای چالش‌های موجود در این زمینه را بیان کند. پژوهش حاضر از نوع «کاربردی توصیفی» است که با استفاده از مطالعات میدانی پیرامون موضوع و با روش پیمایشی و به شکل طولی انجام شده است. جهت گردآوری داده‌ها از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است لذا بخش قابل توجهی از مبانی نظری و روش‌شناسی تحقیق از مقالات لاتین و آمار و اطلاعات مورد نیاز مناطق آزاد سه‌گانه نیز از طریق اطلاعات کتابخانه‌ای و دبیر خانه شورای عالی مناطق آزاد تهیه شده است.

■ **منطقه آزاد چیست؟**

بنا به تعاریف بین‌المللی، منطقه آزاد محدوده حراست‌شده بندری و غیربندری است که از شمول برخی مقررات جاری کشور متبوع خارج بوده و با بهره‌گیری از مزایایی نظیر معافیت‌های مالیاتی، بخشودگی سود و عوارض گمرکی، عدم وجود تشریفات زاید ارزی، اداری و مقررات دست و پاگیر و همچنین سهولت و تسریع در فرآیندهای صادرات و واردات با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری به توسعه سرزمین اصلی کمک می‌کند.

در تعریف سازمان ملل متحد (یونیدو)، مناطق آزاد به عنوان «محرک» در جهت تشویق صادرات صنعتی تلقی می‌شود. همچنین در برداشت جدید از مناطق آزاد - که به «منطقه آزاد پردازش صادرات» معروف است- به ناحیه صنعتی ویژه‌ای در خارج از مرز گمرکی که تولیداتش جهت‌گیری صادراتی دارند، منطقه آزاد گفته می‌شود.فلسفه این اصطلاح را می‌توان در تغییر استراتژی واردات به استراتژی توسعه صادرات دانست. همچنین مناطق ویژه تجاری صنعتی را می‌توان به صورت زیر تعریف کرد: «محدوده جغرافیایی مشخصی که قوانین گمرکی محدوده گمرکی کشور در آن اجرانمی‌شود و به منظور تسهیل در امر واردات و صادرات کالا و حمایت از صنعت داخلی کشور و همچنین جذب فناوری‌های نوین در امر تولید و توسعه منطقه‌ای در مبادی گمرکات و نقاط مرزی کشور ایجاد می‌شود».

■ **تفاوت مناطق ویژه اقتصادی و آزاد تجاری**

برخی از مهم‌ترین تفاوت‌های مناطق آزاد و ویژه را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

-معافیت مالیاتی به مدت ۱۵ سال در مناطق آزاد وجود دارد و در مناطق ویژه اقتصادی تخفیف مالیاتی طبق مقررات داخل کشور است.
-خرده‌فروشی کالا در مناطق ویژه اقتصادی فقط برای اتباع خارجی امکان‌پذیر است لیکن در مناطق آزاد خرده‌فروشی برای اتباع خارجی و داخلی امکان‌پذیراست.

-مقررات روادید برای اتباع خارجی در مناطق ویژه براساس ضوابط داخل کشور است ولی در مناطق آزاد روادید در مرزهای ورودی اعطا می‌شود.
-مقررات کار و بیمه اجتماعی در استخدام اتباع خارجی در مناطق آزاد تابع مقررات خاص مناطق است ولی در مناطق ویژه اقتصادی تابع مقررات

منطقه آزاد تجاری

نقش مناطق آزاد در بهبود کسب و کار منطقه‌ای

صادرات، اشتغال، رقابت

■ **فاطمه حاتمى/الله شمسى***

داخل کشور است.

■ **تاریخچه مناطق آزاد در جهان**

اولین مناطق آزاد جهان در یونان و روم باستان شکل گرفته بود. بندر «چالیسیس و پیرائوس» در یونان محصور با دیوارهای دفاعی بود و بندر «دلاس» در روم با هدف افزایش حجم مبادلات تجاری با مصر، یونان، شام آسوریه، شمال آفریقا و آسیا تأسیس شده بود.

اولین منطقه صادرات در آسیا «کاندلا» نام داشت که سال ۱۹۶۵ در هند تأسیس شد. اندکی بعد تایوان در سال ۱۹۶۶ به ایجاد منطقه پردازش «کائونسینگ» و کره جنوبی در سال ۱۹۷۰ به تأسیس منطقه پردازش صادرات «ماسان» مبادرت کردند. هر ۲ کشور کره‌جنوبی و تایوان در اواخر دهه ۱۹۵۰ و دهه ۱۹۶۰ ایجاد صناعی که به توسعه صادرات محصولات آنها منجر می‌شد را قوت بخشیدند. البته آنها هنگامی به این اقدامات دست زدند که هنوز سایر کشورهای در حال توسعه آسیا، استراتژی جایگزینی واردات را بشدت دنبال می‌کردند. در دهه ۱۹۷۰ تغییرات شدیدی در خطمشی توسعه بسیاری از کشورهای قاره آسیا صورت گرفت. بدین ترتیب که سیاست جایگزینی واردات را رها کرده و به سیاست توسعه صادرات روی آوردند. بدین ترتیب مناطق پردازش صادرات در مالزی، سریلانکا، تایلند و فیلیپین نیز مانند کشورهای دیگر شکل گرفت. حتی کشورهایی مانند هند، پاکستان و اندونزی که هنوز از سیاست‌های حمایتی (بخش داخلی) دست برنداشته بودند، به منظور توسعه صادرات خود به تأسیس مناطق پردازش صادرات همت گماردند.

■ **تاریخچه مناطق آزاد کشور**
اسفندماه ۴۹ قانونی تحت عنوان «قانون معافیت از حقوق و عوارض گمرکی کالاهایی که به منظور استفاده، مصرف و فروش وارد بعضی از جزایر خلیج‌فارس می‌شود» به تصویب رسید که به موجب آن به دولت اجازه داده شد در هر یک از جزایر خلیج‌فارس که مقتضی بداند، همه کالاهایی را که به منظور مصرف، استفاده و فروش در فروشگاه‌ها وارد این جزایر می‌شوند، از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی، سود بازرگانی، حق انحصار، عوارض مختلف و حق ثبت سفارش معاف کند.

سال ۵۹ به موجب مصوبه شورای انقلاب همه امتیازات مرزبور، درباره کالاهای وارده به جزیره کیش برقرار شد. بدین ترتیب جزیره کیش از بخشی از امتیازات یک منطقه آزاد برخوردار شد. بهمن‌ماه ۶۸ هنگام تهیه و تصویب قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، به موجب تبصره ۱۹، به دولت اجازه داده شد حداکثر در ۳ نقطه از نقاط مرزی کشور، مناطق آزاد تجاری- صنعتی تأسیس کند. هفتم بهمن‌ماه ۶۹ هیات وزیران، جزیره قشم، و هجدهم اردیبهشت‌ماه ۷۰ محدوده‌ای از خلیج چابهار (اراضی شرق اسکله شهید کلاتری) را به عنوان منطقه آزاد تجاری اعلام کرد.

ایجاد سازمان منطقه آزاد ارس به منظور تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی، رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات در تاریخ ۲ شهریور ۸۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و اواخر شهریور ۸۳ آغاز به کار کرد.

منطقه آزاد تجاری- صنعتی ارس در چهارراه ارتباطی شمال به جنوب و شرق به غرب قرار گرفته

است و به عنوان پل ارتباطی آسیا به اروپا می‌تواند

با جذب واحدهای صنعتی- تولیدی فعال در انتقال فناوری از شمال به جنوب (اروپا به آسیا) و خدمات از شرق به غرب (آسیا به اروپا) نقش مهمی ایفا کند که در نتیجه این ارتباط، رشد و توسعه پیوسته در عرصه‌های صادرات، اشتغال‌زایی و ارزآوری به داخل کشور را موجب خواهد شد.

منطقه آزاد ارونند چهارم مردادماه ۸۳ فعالیت خود را به طور رسمی آغاز کرد. این منطقه بخش‌هایی از شهرستان آبادان و خرمشهر که دارای زیرساخت‌های صنعتی، تجاری و توریستی است را در خود جای داده و از موقعیتی ممتاز نسبت به سایر نقاط کشور برخوردار است.

منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی اهدافی چون عمران و آبادانی و ارائه خدمات عمومی، رشد و توسعه اقتصاد، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، تشویق تولید و صادرات کالا، ورود و حضور فعال در بازارهای منطقه‌ای و جهانی، جذب فناوری‌های جدید و انتقال علم و دانش فنی به عوامل تولید داخلی همسو با توسعه علمی و فناوری جهان، تسریع در فرآیندهای تجاری، اقتصادی و فناوری (کاتالیزور) با ایجاد بستر مناسب جهت انجام آزمایشی طرح‌ها و تعمیم آن به سراسر کشور را دنبال می‌کند. این منطقه شامل محدوده وسیعی از شهرستان بندر انزلی به مساحت ۲۲۰۰ هکتار خشکی و ۴۰ کیلومترمربع آبی است که منطقه ویژه اقتصادی سابق، شهرک زیبای صنعتی «حسن‌رود» و محدوده بندری اداره کل بندار و کشتیرانی گیلان را نیز دربر می‌گیرد. این امر مطلوبیت و جاذبه منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی و اختیارات قانونی آن را برای ارائه تسهیلات در زمینه تخلیه و بارگیری و سایر امور ارتقا داده است.

■ **تسهیلات قانونی همه مناطق آزاد ایران**

مهم‌ترین موارد عبارتند از:

■ معافیت مالیاتی ۱۵ ساله برای

دریافت‌کنندگان مجوز فعالیت اقتصادی

■ امکان ورود اتباع خارجی بدون اخذ روادید

■ کارآیی سرعت و خدمات کامل بانک‌های

دولتی/ خصوصی و شرکت‌های بیمه

■ عدم محدودیت در انتقال ارز به دیگر مناطق

آزاد ایران یا سایر کشورها

۱۰۰ درصد مالکیت خارجی

■ آزادی کامل ورود و خروج سرمایه

■ ثبت سده و آسان شرکت‌ها و موسسات

صنعتی و فرهنگی و مالکیت معنوی

■ امکان ورود و خروج کالا از منطقه به خارج از

کشور بدون تشریفات اداری

■ مقررات آسان برای ورود قانونی همه کالاها

طبق جدول عوارض گمرک

■ معافیت از حقوق گمرکی برای واردات مواد

اولیه و ماشین آلات صنعتی واحدهای تولیدی

■ **اصول کلی مقررات صادرات و واردات منطقه آزاد**

■ مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور و سایر مناطق آزاد پس از ثبت گمرکی از شمول صادرات و واردات مستثنای هستند.

■ مبادلات بازرگانی با سایر نقاط کشور اعم از مسافری و تجاری تابع مقررات عمومی صادرات و واردات کشور است.

■ کالاهایی که برای به‌کارگیری و مصرف در

منطقه از داخل کشور وارد می‌شوند، صادرات آنها تابع مقررات عمومی صادرات و واردات خواهد بود.

■ ورود هر نوع کالا به منطقه به استثنای کالایی

که به موجب شرع یا قوانین کشور (که در آنها نام

مناطق آزاد تصریح شده باشد) ممنوع است؛ مجاز

است.

■ **شرحی از اهداف تشکیل مناطق آزاد در کشور**
به‌طور کلی اهداف و فلسفه شکل‌گیری مناطق

تأملات

مناطق در راستای بازسازی و توسعه اقتصادی کشور بهره گرفت. روش رایج جهت تحلیل آثار اقتصادی مناطق آزاد، که مبتنی بر نظریات تجارت بین‌الملل و اقتصاد کلاسیک است صرفاً به تحلیل هزینه - فایده اقتصادی مناطق می‌پردازد، و این در حالی است که عدم موفقیت این مناطق حتی در بعد اقتصادی خویش، محتاج در نظر گرفتن شرایط سیاسی و حقوقی خاص هر کشور، و اوضاع بین‌المللی در رابطه با آن کشور است، پس به نظر می‌رسد باید از روشی جهت تحلیل کارکرد و آثار این مناطق در یک کشور مفروض (مانند ایران) استفاده کرد و تأثیرات وجوه سیاسی، فرهنگی، حقوقی و اقتصادی را به‌طور هم‌زمان مدنظر قرار داد و آثار اقتصادی را در این بستر ارزیابی کرد. این تحلیل چندجانبه که اقتصاد سیاسی حاکم بر کشور و نظام بین‌المللی را مورد توجه قرار می‌دهد، با در نظر گرفتن شرایط خاص سیاسی و حقوقی موجود در ایران، و وضعیت سیاسی حاکم بر منطقه و جهان، امکان تحقق یا عدم تحقق هدف‌گیری‌های اقتصادی را ابتدا مورد توجه قرار می‌دهد و سپس به بررسی شرایط فنی خاص درباره تحلیل هزینه - فایده متوجه می‌شود.

- اشتغال

- صدور کالاهای صنعتی و درآمد‌های ارزی

- انتقال تکنولوژی

در واقع باید گفت تصویب قانون مناطق آزاد جمهوری اسلامی ایران گام مهمی در جهت فعال شدن این مناطق به شمار می‌آید، اما شرط کافی جهت توفیق نهایی مناطق آزاد کشور، فراهم کردن امکانات و شرایط اقتصادی فوق‌الذکر است. بدون ایجاد این شرایط و امکانات و صرفاً با تکیه بر تسهیلات حقوقی و قانونی، نمی‌توان به کارکرد موفقیت‌آمیز مناطق آزاد امیدوار بود. مدیریت مناطق آزاد می‌تواند نقش مؤثری در جهت ایجاد و فراهم آوردن شرایط و امکانات اقتصادی لازم ایفا کند، به هر حال می‌توان از درجه‌جه مناطق آزاد رقابت اقتصادی را در سطح جهانی تجربه کرد، و همچنین درس‌های آموزنده زیادی از این تجارب آموخت و در راستای رشد و توسعه اقتصادی کشور به کار گرفت.

■ **پیشنهاد راهکارهای توسعه مناطق آزاد کشور**
راهکار قابل انجام برای تحقق توسعه در این مناطق، این است که دولت با یکپارچگی و عزم واقعی با جلب مشارکت بخش خصوصی، امور برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را با توجه به جهت‌گیری‌های کلان تجاری و سرمایه‌گذاری که منتهی به توسعه پایدار اقتصادی این مناطق و کشور خواهد شد، به وزارت صنعت، معدن و تجارت واگذار کند تا از طریق این واگذاری، ایجاد تمرکز در مدیریت عالی مناطق مذکور، ساختارسازی نظام‌مند و سیاست‌گذاری‌های مربوط به آن در راستای اهداف کلان برنامه چهارم توسعه و سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ محقق شود.

منابع:

- نوفرستی، محمد. ریشه واحد و هم‌جمعی در اقتصادسنجی. تهران: انتشارات مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۸۷

- مقدسی، علیرضا، ۱۳۸۹، مناطق آزاد: اصول، مفاهیم، کارکردها و راهکارها، ماهنامه پژوهش بازرگانی

- سایت گمرک جمهوری اسلامی ایران

- سایت مناطق آزاد کیش، انزلی و ارس

- Panel of Unit Root Tests for Chol, I. “Journal of International Money and Finance, No. 20, (2008): 249- 272.

- Dorsat, Madani. A Review of the Role and Impact of Export Processing Zones. (2009).

- Gerdie Eeveraert A and Freddy Hheylen, Labour Taxes And Unemployment In the OECD, A Nonstationary Panel Data Analysis. Ghent University., 2002.

- M. Tekere. “Export Development and Export – led Growth Strategies: ExportProcessing Zones and The Strengthening of Sustainable Human Development, (SHP)”. (2011).

- Robert D. Sinclair, Export Processing Zones: An Ingredient for Successful Liberalization. (2011).

- Robert A. Yaffee, A Primer for Panel data Analysis. (2013).

- M. Fourmeauab*, C.D. Marioaraa, T. Borvikb, A. Benallalc &O.S. Hopperstadb A 2015study of the influence of precipitate-free zones on the strain

localization and failure of the aluminum alloy AA7075-T6S1 Philosophical MagazineVolume 95, Issue 28-30, 2015Special Issue: Instabilities Across the Scales: Part IV

The Main Barriers to Export from The Free Trade Zones (Case Study of I.R.IRAN) Asian Social Science ISSN 1911-2017

(Print) ISSN 1911-2025 (Online)

http://www.freezones.ir –

دانشجویان کارشناسی ارشد کارآفرینی دانشگاه تهران

زندگی وزمانه کلنل پسیان

مهدی جنگروی: کلنل «محمدتقی‌خان پسیان»

فرزند «باور محمدخان پسیان» (عنايت‌السلطان)

در سال ۱۳۰۹ قمری برابر با سال ۱۲۷۱

خورشیدی در تبریز متولد شد. دوران تحصیلات

ابتدایی خود را در تبریز تا سال ۱۳۲۲ قمری به

پایان رسانید و سپس در سال ۱۳۲۴ قمری برای

تکمیل تحصیلات خود به تهران رفت و وارد

مؤسسه نظام شد. در سال ۱۳۲۹ قمری در سن

۲۰ سالگی با درجه نایبدومی (ستوان دوم) وارد

خدمت شد و به‌تدریج تا درجه سلطانی (سروان)

پیش رفت. در سال ۱۳۳۱ قمری وارد مدرسه

صاحب‌منصبان ژاندارمری شد و تا ۱۱ ربیع‌الثانی

۱۳۳۲ قمری در مدرسه مزبور مشغول تحصیل

بود. پس از آن در حالی که هنوز یک ماه از پایان

دوره تحصیلی وی باقی مانده بود، به ریاست یک

اسکادران صاحب‌منصب جزء به مأموریت بروجرد

رفت و طی جنگی که بین قوای او با الوار پیش آمد،

در تاریخ ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۳۲ قمری روی تپه‌ای

مجرور شد و به علت شرکت در این جنگ به درجه

یآوری (سرگرد) رسید. در ۲۰ رجب ۱۳۳۲ قمری

به ریاست «باطالیان» (گردان) همدان منصوب شد

و تا ۱۴ محرم ۱۳۳۴ قمری در این سمت باقی

ماند. هنگام جنگ اول جهانی و تجاوز قوای بیگانه

به ایران، در اثر «جنگ مصلّا» شهرت شجاعتش در

همه جا پیچید. در ششم شعبان ۱۳۳۵ قمری راهی

کشور آلمان شد و در آنجا در قسمت هوانوردی به

کارآموزی پرداخت. در سوم جمادی‌الاول ۱۳۳۸

قمری وارد تهران شد و پس از مدتی در ششم

ذی‌الحجه ۱۳۳۸ قمری با سمت ریاست ژاندارمری

خراسان، راهی آن دیار شد. پس از کودتای سوم

اسفند سال ۱۲۹۹ خورشیدی و روی کار آمدن

دولت «سیدضیاءالدین طباطبایی»، کلنل پسیان

طبق دستور رئیس دولت، در ۱۳ فروردین‌ماه

۱۳۰۰ خورشیدی اقدام به دستگیری «محمدقوام»

(قوام‌السلطنه) والی خراسان کرد و پس از مصادره

اموال وی، او را تحت‌الحفظ به تهران فرستاد و خود

کفالت استناداری خراسان را به عهده گرفت. به

دنبال سقوط حکومت ۱۰۰ روزه سیدضیاءالدین،

قوام‌السلطنه از زندان خارج شد و در کاخ فرح‌آباد

فرمان رئیس‌الوزرائی خود را از «محمدشاه قاجار»

دریافت کرد. با روی کار آمدن قوام، تلگرافی که

مشهد‌مخبره و کلنل از کفالت ایالت خراسان برکنار

شد و شخصی به نام «تجدالسلطنه» به کفالت

استناداری بر گزیده شد.تجدالسلطنه در اداره ایالتی

حضور یافت و به انجام وظایف خود مشغول شد.

کلنل پسیان چون از حکومت‌قوام‌السلطنه‌بیمناک

شده بود به فکر طغیان افتاد و مصمم شد که خود

زام امور خراسان را در دست گیرد. هنوز چندی از

کفالت تجدالسلطنه‌نگذشته بود که پسیان شخص

نابرسره را توقیف کرد و خود اداره حکومتی را در

دست گرفت. پس از آن دولت، «جعفقلی‌خان

صمصام‌السلطنه‌بختیارى» را به حکومت خراسان

منصوب کرد. صمصام‌السلطنه نیز برای دلجوئی

با قریب کلنل پسیان، وی را طی حکمی در نهم

مردک ۱۳۰۰ خورشیدی به کفالت ایالت خراسان

منصوب کرد. برخورد شدید کلنل با قوام‌السلطنه

از اواخر مرداد ۱۳۰۰ خورشیدی رنگ دیگری به

خود گرفت. دولت با تطمیع کلنل پسیان به وی

پیشنهاد داد تا در دریافت حقوق ۲ ساله خود به

همراه «مهدی‌خان معتمد‌السلطنه‌فخر» (کارگزار

خراسان) و «هاژور اسمعیل‌خان بهادر» (مأمور

اجرای فرمان دستگیری قوام) به اروپا مسافرت

امور ایالت را به تولیت آستان قدس واگذار کند.

اما کلنل با این پیشنهاد مخالفت کرد و آن را

نپذیرفت.قوام‌السلطنه طی ارسال تلگراف‌هایی که

به حاکمان و خوانین منطقه می‌فرستاد، کلنل را

باغی و متعمر معرفی می‌کرد و آنان را علیه وی

برمی‌انگیخت. با شنیدن خبر شورش کردهای

قوچان، به‌مشهدرفت. کلنل برای سرکوبی شورش،

از مشهد راهی قوچان‌شد و در جعفرآباد در

۲ فرسنگی قوچان جنگ سختی بین قوای کلنل

و کردهای قوچان درگرفت. این جنگ که در روز

دوشنبه ۹ مهرماه ۱۳۰۰ خورشیدی اتفاق افتاد به

شکست نیروهای ژاندارم منتهی شد و کلنل در

حالی که یک‌ه و تنها مانده بود، کشته شد و پس

از مرگ، قوای اکراد قوچان سرش را از بدن جدا

کردند. روز ۱۵ مهر ۱۳۰۰ خورشیدی جنازه و

سر کلنل «محمدتقی‌خان پسیان» با تجلیل و

احترامات نظامی به مشهد وارد و با حضور عده‌ای

از صاحب‌منصبان و افراد ژاندارم و جمعی از اهالی

شهر و هواداران کلنل تشییع شد و در همان روز در

محل آرامگاه «حادرشاه» واقع در باغ نادری مشهد به

خاک سپرده شد. کلنل پسیان مردی رشید بود و

به هنگام مرگ بیش از ۳۰ سال از عمرش نگذشته

بود. به زبان و ادبیات فارسی و موسیقی ایران نیز

دلبستگی داشت و گاهی شعر می‌سرود. از وی چند

ترجمه و مقاله به یادگار باقی مانده است.

منابع و مآخذ:

۱- «حسن مرسلوند»، زندگینامه رجال و مشاهیر

ایران، تهران، الهام، ۱۳۶۹، ج ۲

۲- «محمدتقی بهار»، تاریخ مختصر احزاب

سیاسی ایران، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷، ج ۱